

به نام خدا

کتاب کار و تمرین فارسی پایه نهم

طراح و تدوین کننده :

حسن صالحی نیا

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۵)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

Chaponashr.ir

سرشناسه: صالحی نیا، حسن، ۱۳۶۴
عنوان و نام پدیدآورگان: کتاب کار و تمرین فارسی پایه نهم/ مولف: حسن صالحی نیا
مشخصات نشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۵.
مشخصات ظاهری: ۱۹۴ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۱۲۹-۴۸۶-۲
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: کتابنامه.
موضوع: کتاب کار و تمرین - فارسی - پایه نهم
رده بندی کنگره: TP ۹۸۳
رده بندی دیویی: ۶۶۸/۵۵
شماره کتابشناسی ملی: ۸۹۶۴۵۱۲۳۶
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

نام کتاب: کتاب کار و تمرین فارسی پایه نهم
مولف: حسن صالحی نیا
ناشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: الهام غفاری
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۵
چاپ: زیر جلد
قیمت: ۳۹۰۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۱۲۹-۴۸۶-۲
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست

مقدمه	۷
ستایش	۹
فصل اوّل : « زیبایی آفرینش »	۱۳
درس اوّل : آفرینش همه تنبیه خداوند دل است. « کلیات سعدی ، بخش قصاید »	۱۳
فعالیت های نوشتاری درس یک	۱۹
حکایت : سفر	۲۰
تکلیف و تمرین : ستایش و درس اوّل	۲۲
سوالات چهارگزینه ای درس یک	۲۴
درس دوّم « عجایب صنّع حق تعالی » « کیمیای سعادت »	۲۶
فعالیت ها نوشتاری درس دوم	۳۰
تمرین و تکلیف درس دوّم	۳۲
سوالات چهارگزینه ای درس دوّم	۳۳
فصل دوّم : شکفتن	۳۷
درس سوّم : مثل آینه	۳۷
فعالیت های نوشتاری درس سوّم	۴۱
حکایت : باغبان نیک اندیش بازنویسی مرزبان نامه	۴۲
کار و تمرین درس سوّم	۴۳
سوالات چهارگزینه ای درس سوّم	۴۴
درس چهارم : هم نشین	۴۷
تمرین و تکلیف درس چهارم	۵۳
سوالات چهارگزینه ای درس چهارم	۵۴
روان خوانی : دریچه های شکوفایی	۵۶
فصل سوّم : سبک زندگی	۶۳
درس ششم : آداب زندگانی قابوس نامه (عنصرالمعالی)	۶۳

۶۷.....	حکایت : شو ، خطر کن ! چهار مقاله (نظامی عروضی)
۶۹.....	فعالیت های نوشتاری درس ششم
۶۹.....	تمرین و فعالیت درس ششم
۷۳.....	درس هفتم : پر تو امید
۷۷.....	فعالیت های نوشتاری درس هفتم
۷۸.....	فعالیت و تمرین درس هفتم
۷۹.....	سوالات چهارگزینه ای درس هفتم
۸۱.....	درس هشتم : همزیستی با مام میهن
۸۸.....	فعالیت های نوشتاری درس هشتم
۸۸.....	شعر خوانی : دور اندیشی مخزن الاسرار نظامی
۹۲.....	کار و تمرین درس هشتم
۹۳.....	سوالات چهارگزینه ای درس هشتم
۹۷.....	فصل چهارم : نام ها و یادها
۹۷.....	درس نهم :راز موقّعیّت
۱۰۱.....	فعالیت های نوشتاری درس نهم
۱۰۲.....	فعالیت و تمرین درس نهم
۱۰۳.....	سوالات چهارگزینه ای درس نهم
۱۰۵.....	درس دهم : آرشى دیگر
۱۰۸.....	فعالیت های نوشتاری درس دهم
۱۰۹.....	حکایت : نیک رایان بهارستان جامی
۱۱۱.....	فعالیت و تمرین درس دهم
۱۱۲.....	سوالات چهارگزینه ای درس دهم
۱۱۳.....	درس یازدهم : زن پارسا
۱۱۶.....	فعالیت های نوشتاری درس یازدهم
۱۱۶.....	روان خوانی : دروازه ای به آسمان

فرصتی برای اندیشیدن	۱۱۹
فصل پنجم : اسلام و انقلاب اسلامی	۱۲۱
درس دوازدهم : پیام آور رحمت	۱۲۱
فعالیت های نوشتاری درس دوازدهم	۱۲۳
حکایت :سیرت سلمان	۱۲۴
کار و تمرین درس دوازدهم	۱۲۴
سؤالات چهارگزینه ای درس دوازدهم	۱۲۷
درس سیزدهم : آشنای غریبان «قیصر امین پور»	۱۲۸
فعالیت های نوشتاری درس سیزدهم	۱۳۱
فعالیت و تمرین درس سیزدهم	۱۳۱
سؤالات چهارگزینه ای درس سیزدهم	۱۳۲
درس چهاردهم: پیدای پنهان	۱۳۳
فعالیت های نوشتاری درس چهاردهم	۱۳۶
کار و تمرین درس چهاردهم	۱۳۸
سوالات چهارگزینه ای درس چهاردهم	۱۳۹
فصل آزاد : ادبیات بومی ۲	۱۴۳
فصل ششم « ادبیات جهان»	۱۴۵
درس شانزدهم : « آرزو» ویکتور هوگو با اندکی تغییر	۱۴۵
فعالیت های نوشتاری درس شانزدهم	۱۴۷
کار و تمرین درس شانزدهم	۱۴۷
سؤالات چهارگزینه ای درس شانزدهم	۱۴۸
درس هفدهم :شازده کوچولو آنتوان دوست اگروپری	۱۴۹
فعالیت های نوشتاری درس هفدهم	۱۵۳
روان خوانی	۱۵۳
فرصتی برای اندیشیدن	۱۵۴

نیایش : بیا تا برآریم دستی زدل (از بوستان سعدی)	۱۵۵
کار و فعالیت درس هفدهم	۱۵۸
دانش های زبانی و ادبی، نکات نگارشی و املائی متوسطه اوّل	۱۶۱
بخش اوّل: دانش های زبانی	۱۶۱
ویژگی های فعل	۱۶۵
انواع واژه های غیر ساده	۱۶۹
تفاوت واژه های مفرد و جمع	۱۶۹
جمع مکسّر چیست؟	۱۷۰
گروه اسمی	۱۷۰
وابسته های اسم	۱۷۱
انواع ضمیر	۱۷۲
هم خانواده	۱۷۳
نکات املائی و نگارشی	۱۷۴
بخش دوّم: دانش های ادبی	۱۷۹
تفاوت زبان و ادبیات	۱۷۹
داستان های نمادین	۱۸۰
مراعات نظیر (تناسب)	۱۸۰
جناس	۱۸۱
تلمیح	۱۸۲
پرسش انکاری	۱۸۹
.....	۱۹۱
قالب های شعر	۱۹۱
انواع لحن ها	۱۹۱
پاسخنامه کلیدی سؤالات چهارگزینه ای	۱۹۵

مقدمه

«به نام خداوند جان و خرد

کزین برتر اندیشه برنگذرد»

سلام و درود بر دانش آموزان تلاشگر و همکاران ارجمند

مجموعه ای که پیش روی شماست، حاصل سال ها تجربه و تدریس درس فارسی است که می تواند جایگزین مناسبی برای دفتر فارسی و جزوه نویسی های وقت گیر و خسته کننده باشد.

این اثر نسبت به کتاب های کار و تمرین و کمک آموزشی دیگر، ویژگی هایی دارد که به برخی از ویژگی ها و روش کار آن اشاره می شود:

الف) معمولاً کتاب های کار و کمک آموزشی فارسی همه ی مطالب (شامل: معنی واژگان، معنی ابیات و عبارات، نکات دستوری و آرایه های ادبی، خود ارزیابی و فعالیت های نوشتاری درس) را حل کرده اند و فرصتی برای فعالیت واقعی و کوشش عملی دانش آموز باقی نگذاشته اند.

در این اثر، سعی شده تا کار و تمرین عملی در کلاس درس و با همراهی دبیر محترم انجام شود. زیرا مهارت یافتن در درس فارسی نیاز به تمرین های عملی و یادگیری فعال مباحث دارد.

«کار نیکو کردن از پُر کردن است.»

ب) روش کار در این کتاب بدین گونه است که مطالب کتاب درسی بیت به بیت و بند به بند از هم تفکیک شده و سپس برای هر بیت یا هر بند، ابتدا واژه های مهم استخراج شده که دانش آموز با کمک واژه نامه کتاب و یا فرهنگ لغت، معانی را پیدا می کند (قلمرو زبانی) و در گام بعد دانش آموز معنی بیت یا عبارت را، در گروه کلاسی و با نظارت دبیر به شکل روان و امروزی برمی گرداند و یادداشت می کند. در قدم بعد فقط نام آرایه ی ادبی موجود در بیت یا عبارت، ذکر شده و دانش آموز باید مصداق آن آرایه را پیدا کرده و آن را به طور دقیق بنویسد.

پ) در بخشی دیگر فعالیت های نوشتاری درس (نوشتن) آورده شده است که با راهنمایی دبیر حل خواهد شد.

ت) در بخش بعد، سؤالات تکمیلی درس به درس با هدف تثبیت یادگیری و آشنایی با نمونه سؤالات امتحانی طراحی شده است که می توان به عنوان کار در خانه به دانش آموزان تکلیف شود.

ث) سؤالات چهارگزینه ای درس به درس با هدف آشنایی با سؤالات استاندارد و نکته دار طراحی شده است تا دانش آموزان با آمادگی بیشتری در آزمون ورودی مدارس خاص شرکت کنند. پاسخنامه کلیدی این سؤالات در پایان کتاب آورده شده است.

ج) در پایان هر درس فعالیتی با هدف تقویت املا فارسی و با عنوان «زنگ املا» طراحی شده است که هدف از انجام این تمرین، تقویت حافظه دیداری و تقویت املا ی دانش آموز است.

ح) در پایان کتاب، دانش های زبانی و ادبی (آرایه های ادبی و نکات دستوری) مورد نیاز دانش آموزان متوسطه اول و نکات مهم املایی و نگارشی در سه بخش جداگانه و به صورت های گام به گام از پایه تا پیشرفته آورده شده است تا پاسخگوی نیازها و سؤالات احتمالی دانش آموزان باشد.

بی شک اثر پیش رو خالی از نقص نیست. خواهشمندم هر گونه نقد و پیشنهاد اصلاحی را با مؤلف در میان بگذارید .
نابرده رنج گنج میسر نمی شود
مزد آن گرفت جانِ برادر که کار کرد

راه های ارتباط با مؤلف و سفارش اثر   ۰۹۱۷۳۲۸۳۱۷۸

ستایش

مَلِکَا ذکر تو گویم که تو پاکی و خدایی

نروم جز به همان رَه که توأم راه نمایی (سنایی)

واژگان : مَلِکَا :

ذکر :

خدا :

رَه :

توأم :

راه نمایی :

معنی :

آرایه : تلمیح :

به نام خداوند جان و خرد (از شاهنامه ی فردوسی)

۱. به نام خداوند جان و خرد   کزین برتر اندیشه برنگذرد.

واژگان: خرد :

برنگذرد :

جان :

کزین :

معنی :

آرایه ها :مراعات نظیر :

واج آرایی :

۲. خداوند نام و خداوند جای

خداوند روزی ده رهنمای

واژگان: خداوند :

روزی ده :

رهنمای :

معنی :

آرایه ها : تکرار:

واج آرایه :

تلمیح :

۳. خداوند کیوان و گردان سپهر

فُروزنده ی ماه و ناهید و مهر

واژه ها : کیوان :

فروزنده:

گردان سپهر :

ناهید:

مهر :

معنی :

آرایه ها : تناسب :

تلمیح:

۴. به بینندگان آفریننده را

نبینی ، مرنجان دو بیننده را

واژگان: بینندگان :

مرنجان :

معنی :

آرایه : تلمیح :

واج آرایه :

ستایش

۵. نیابد بدو نیز اندیشه راه

که او برتر از نام و از جایگاه

واژه : بدو :

جایگاه :

معنی :

آرایه ها : کنایه :

تشخیص :

۶. ستودن نداند کس او را چو هست

میان ، بندگی را بباید بست

واژگان : ستودن :

نداند :

میان بستن :

بندگی :

معنی بیت :

آرایه ها : کنایه :

جناس ناقص :

۷. توانا بود هر که دانا بود

ز دانش دل پیر، بُرنا بود

واژه : برنا :

معنی بیت :

آرایه ها : متضاد :

واج آرایه :

فصل اوّل : « زیبایی آفرینش »

دیده ای نیست نبیند رخ زیبای تو را

نیست گوشه‌ی که همی نشود آوای تو را

« امام خمینی »

واژگان : دیده:

همی نشنود :

رخ :

آوا :

معنی بیت :

ردیف :

قافیه :

آرایه : مراعات نظیر :

درس اوّل : آفرینش همه تنبیه خداوند دل است. « کلیات سعدی ، بخش قصاید »

خوش بود دامن صحرا و تماشای بهار

۱. بامدادی که تفاوت نکند لیل و نهار

واژگان : بامداد :

لیل :

نهار:

معنی بیت :

آرایه ها :متضاد :

مراعات نظیر :

جناس ناقص :

تشخیص:

۲.آفرینش همه تنبیه خداوند دل است   دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار

واژگان:آفرینش :

تنبیه :

خداوند دل :

اقرار :

معنی :

آرایه :واج آرایه :

تکرار :

جناس ناقص :

جناس تام :

۳.این همه نقشِ عجب بر در و دیوار وجود   هر که فکرت نکند نقش بود بُود بر دیوار

واژگان :نقش عجب :

وجود :

فکرت :

معنی :

آرایه ها :جناس ناقص :

مراعات نظیر :

تشبیه :

اضافه تشبیهی :

۴. کوه و دریا و درختان همه در تسبیح اند

واژگان: تسبیح :

مستمع:

فهم کنند :

اسرار :

معنی بیت :

آرایه ها: مراعات نظیر :

تشخیص:

تلمیح :

نه همه مستمعی فهم کنند این اسرار

آخرای خفته سر از خوابِ جهالت بردار؟

۵. خبرت هست که مرغان سحر می گویند

واژگان: مرغان سحر:

آخر :

خفته :

جهالت :

آرایه ها: اضافه تشبیهی :

تشخیص :

مراعات نظیر:

جناس ناقص:

کنایه:

واج آرایه :